

Lärares och föräldrars förväntningar

– på sig själva och varandra.

Författare: Johanna Hult & Katarina Larsson
Handledare: Lilian Perme

Examensarbete 10 poäng
Läraryrket
Institutionen för Individ och Samhälle
September 2004

Arbetes art: Examensarbete 10 poäng, Lärarprogrammet

Titel: Lärares och föräldrars förväntningar – på sig själva och varandra

Sidantal: 25 sidor

Författare: Johanna Hult & Katarina Larsson

Handledare: Lilian Perme

Datum: September 2004

Sammanfattning

Bakgrund: Lärare och föräldrar har, grundat på tidigare erfarenheter, olika förväntningar på varandra. Tydliggörs inte dessa kan det leda till att samarbetet kring barnet försvåras.

Syfte: Syftet är att kartlägga lärares och föräldrars förväntningar på sin egen och den andres roll, som finns inför och under elevers skolar 1. Vi vill också visa på vikten av kommunikation och diskussion för att skapa en bra relation och samarbete mellan lärare och förälder.

Metod: Vi har utgått från en fenomenografisk forskningsansats och genomfört intervjuer med lärare och föräldrar.

Resultat: Vi har kunnat kartlägga och jämföra de olika förväntningar som lärare och föräldrar har på sig själva och varandra. Vi har också kunnat belysa vikten av den uttalade kommunikationens betydelse för att tydliggöra och diskutera förväntningar. Vet man vilka förväntningar som finns, kan man lättare leva upp till desamma och samarbetet kring barnet förenklas.

Innehållsförteckning:

Inledning	2
Syfte och frågeställning	3
Forskningsbakgrund – teoretiska utgångspunkter	4
Kommunikation	4
Kommunikation mellan hem och skola	5
Samverkan mellan hem och skola	6
Att klargöra förväntningar	7
Metod	9
Metodval	9
Vårt urval.	9
Reliabilitet och validitet	11
Resultat och Analys	13
Lärarnas förväntningar på sig själva	13
Föräldrarnas förväntningar på sig själva	16
Lärarnas upplevda förväntningar från föräldrar	16
Föräldrars förväntningar på läraren	17
Föräldrars upplevda förväntningar från läraren	18
Lärarnas förväntningar på föräldrar	19
Kommunikation kring förväntningar	20
Diskussion	23
Referenser:	
Bilaga 1: Intervjuguide till intervju med föräldrar	
Bilaga 2: Intervjuguide till intervju med lärare	

Inledning

Enligt Lpo 94 ska det finnas ett samarbete mellan skola och hem för att stödja barnets utveckling. Vi har sett att det i flera fall blivit en kulturkrock, då barnet kommer in i skolvärlden och traditionerna där. Visserligen finns förskoleklassen som bildar en mjuk övergång, men vi tror att många föräldrar kan uppleva att skolan börjar ”på allvar” då barnet börjar skolar ett. Många av dessa föräldrar kanske bär på negativa upplevelser av skolan från sin egen barndom vilket kan påverka deras förhållningssätt. Har personalen dessutom ett annat förhållningssätt än vad man tidigare varit van vid, från exempelvis barnomsorg, kan man uppleva problem i kommunikationen vad det gäller omsorgen och ansvarsfördelning när det gäller barnet.

Så här i slutet av vår lärarutbildning har vi kommit att fundera över hur lärarrollen har förändrats sedan vi själva började skolan för ca 20 år sedan. Många forskare, bland annat Ingegerd Tallberg Broman (1998), beskriver hur attityderna till ansvaret vad det gäller vård, uppfostran och undervisning gradvis har förflyttats från familjen till offentliga institutioner. ”Gränsen mellan lärarens och föräldrarnas ansvar har blivit otydligare. Föräldrarna är osäkra inför läraren, och läraren är osäker inför föräldrarna.” (Holmgren, Berglund, & Riddez-Hansson, 1990). Förväntar sig föräldrar att vi som lärare ska spela större roll i deras barns fostran än vad vi anser är rimligt? Har vi större krav och förväntningar på föräldrarna än de anser är rimligt? Är detta fallet, kommer vi med största sannolikhet riskera att hamna i problem när det gäller relationerna till varandra.

Vi anser att förväntningarna spelar en stor roll i samarbetet och påverkas av kommunikationen mellan de vuxna. Vi bär alla med oss erfarenheter och upplevelser som präglar vår uppfattning om världen omkring oss. Som förälder bär man ofrivilligt med sig en bild av skolan, grundad i sin egen eller närståendes skolgång. Lärare bär, förutom detta, även med sig erfarenheter från tidigare möten med föräldrar och barn. Dessa bildar positiv eller negativ förförståelse, och påverkar vilka förväntningar man har på motparten, vilket i sin tur påverkar hur samarbetet kring barnet utvecklas. Tydliggörs inte dessa förväntningar kan de heller inte påverkas och man riskerar att samarbetet kring barnet försvåras. Därför menar vi att man så snart som möjligt bör klargöra dessa förväntningar för varandra, diskutera dem och på så sätt bygga upp en bra relation som underlättar och gynnar samarbetet runt barnet.

Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att kartlägga föräldrars och lärares förväntningar, på sin egen och den andres roll, som finns inför och under elevers första skolår. Vi vill dessutom belysa den, mellan lärare och föräldrar, explicita (uttalade) kommunikationens betydelse för att dessa förväntningar skall uppfattas, diskuteras, realiseras och utvärderas. Vi menar att detta är en av tyngdpunkterna för att kunna utveckla en fungerande kommunikation som ger en tillfredsställande samverkan mellan hem och skola, vilket i sin tur gynnar barnets lärande och utveckling.

Vår hypotes är att både föräldrar och pedagoger har stora förväntningar på varandra inför och under skolår ett. Dessa förväntningar kan vara svåra att konkretisera, men de finns likväl, och påverkar hur samarbetet dem emellan blir. Vi vill i detta forskningsarbete inte behandla samarbetet som sådant, men vi anser att kommunikation är viktigt för att det ska fungera, framförallt kommunikationen kring ovannämnda förväntningar.

Vi menar i enlighet med Westblad-Dicks (2000) att det är viktigt att så tidigt som möjligt redogöra, diskutera och klargöra de förväntningar som finns och i vilken mån man kan tänkas uppfylla dessa. Kommunikationen bör ske explicit genom tal och/eller skrift, så att man enklare undviker de missförstånd som annars kan uppstå vid enbart implicit (outtalad) kommunikation, såsom kroppsspråk.

Våra frågeställningar inför undersökningen är:

1. Vilka förväntningar har föräldrar och lärare på sig själva och varandra inför och under skolår 1?
2. Vad har kommunikationen kring förväntningarna för betydelse, då det gäller att skapa god relation mellan lärare och föräldrar samt utveckla ett gott samarbete som gynnar barnet?

Forskningsbakgrund – teoretiska utgångspunkter

I den tidigare forskning som finns inom vårt problemområde behandlas mest föräldrastyre och utvecklingssamtal. Då vi riktar oss åt ett annat håll, *förväntningar* på lärares och föräldrars roller, har vi valt att ha mer allmängiltiga teorier om kommunikation samt relationen mellan förälder och skola som bakgrund till vår forskning.

Kommunikation

Varje dag har vi en mängd olika samtal med olika personer, oftast förstår man varandra bra, men samtalen kan även leda till missförstånd.

Man brukar säga att det viktigaste för en bra kommunikation är konsten att lyssna. I de flesta fall är vi ganska dåliga lyssnare. Vi tänker ofta mer på vad vi själva ska säga om en liten stund i stället för att lyssna på den andre. Därför uppfattar vi inte allt, varken det som sägs direkt eller det som ligger mellan raderna (Nilsson & Waldemarsson, 1995 s.56).

Det är en betydelsefull förmåga att kunna föra professionella samtal, speciellt när det ingår i vårt yrke. Därför bör alla ha en viss grundläggande kunskap om hur ett samtal ska föras (Kihlbaum Larsson & Vingren, 1995). För att kunna koncentrera oss på innehållet i det vi vill förmedla, behöver vi komma överens om vilken diskurs vi befinner oss i för tillfället. I en situation finns flera betydande faktorer som kan skapa förvirring och missförstånd om vi inte är överens om dem, bl.a. *syftet* med samspelet och *rollerna* i situationen. Rollerna bestämmer relationerna och syftet riktar in tolkningarna av vad som sägs och görs (Nilsson & Waldemarsson, 1994).

Kommunikation består av information, påverkan och bekräftelse. Det är en process där minst två personer förmedlar olika budskap till varandra och där de visar hur de påverkas av varandra, uppfattar sig själva och vilken innebörd de ger dessa budskap. För att göra det osynliga synligt omformar vi tankar och känslor till tal och handlingar för att kunna förstå varandra (Nilsson & Waldemarsson 1995).

Kommunikation är en skör historia. Språket är mångtydigt, vi uppfattar och tolkar varandra på olika sätt. Risken är därför stor för att vi ska missuppfatta och feltolka varandra. Ganska ofta är det *sättet* att kommunicera som skapar problem, inte själva innehållet. /.../ Ord och avsikt kan vara två helt olika saker (a.a. s.41).

Kommunikation äger alltid rum även om den sker omedvetet eller oavsiktligt. Man kan särskilja fyra kategorier:

Medvetna budskap vet vi om att vi sänder, till exempel när vi ber någon om något eller skakar på huvudet som ett nej.

Omedvetna budskap är sådana som mottagaren uppfattar men som vi själva inte vet om, som ryckningar i ansiktet eller en ansträngd röst.

Avsiktliga budskap är avsedda att uppnå en speciell effekt hos lyssnaren, som när vi vinkar fram någon i en kö.

Oavsiktliga budskap är sådana vi inte kan låta bli att sända, vare sig de är medvetna eller ej, de ligger utanför viljans kontroll. En rodnad eller ett sludrande tal är exempel på innehållsrika budskap som vi kanske inte vill skicka iväg (a.a. s.17).

Kommunikation mellan hem och skola

I skolan finns pedagogisk kompetens, utbildning och erfarenheter av hur barn lär och i hemmen finns föräldrarna som är experter på det enskilda barnet (Larson, 1998). Detta räcker inte långt var för sig, utan det är först genom explicit kommunikation mellan parterna och kombination av kunskaperna som man kan få en fungerande samverkan, vilken ligger till grund för elevens studieresultat och sociala utveckling (Ferm, 1993). ”Den kanadensiske forskaren Andy Hargreaves har t.ex. visat att barn lär sig bättre om det finns en etablerad dialog mellan hem och skola.” (a.a. s.137). Fungerar inte kommunikationen kan kontakten kännas som en börda och det kan då kännas lockande att välja bort eller åtminstone minimera samarbetet (Holmgren, Berglund, & Riddez-Hansson, 1990). Problemet kan i så fall vara att vi inte funnit rätt former eller förhållningssätt för samverkan. Det är då viktigt att komma ihåg att båda parter har barnets bästa för ögonen och att vi båda behövs för att stötta barnet i inläringen och den sociala utvecklingen (Ferm, 1993).

Samverkan mellan hem och skola

För att ett samarbete överhuvudtaget ska kunna fungera förutsätts att både lärare och föräldrar har tid till samarbetet och att det finns en välkomnande plats att mötas där båda parter känner sig bekväma menar Andersson (2003). Hon diskuterar i sin undersökning begreppet samarbete och hänvisar i sin tur till Johansson, som menar att det finns fem kriterier för att något ska kunna benämnas samarbete. Dessa punkter är:

1. Det måste finnas ett gemensamt intresse att samarbeta.
2. Uppgiften får inte vara av sådan karaktär att någon av parterna uppfattar att den går att lösa lika bra eller bättre på egen hand.
3. Det måste finnas gemensamma mål som anger riktningen för och det önskvärda utfallet av samarbetet.
4. Samarbetet måste innebära belöning för samtliga parter alla måste i någon mån vinna på samarbetet.
5. Det måste finnas enighet om i vilka situationer som samarbetet ska ske och i vilka det inte ska ske. Allt kan inte ske i samarbete (Andersson 2003, s. 18).

Att den egna rollen och funktionen är tydlig är en förutsättning för ett bra samarbete. Det ger både struktur och trygghet och man kan fungera både som givare och mottagare. Det är också av vikt att alla inblandade parter är medvetna om varandras kunskaper, kompetens och funktion i samarbetet och att dessa utnyttjas på bästa sätt (a.a.). Lund (1989) menar att det är lättare för föräldrar att hitta en tydlig och klar roll i verksamheten på de lägre stadierna. Ju högre upp barnen kommer desto svårare är det för föräldrarna att se sin roll, detta gäller särskilt de föräldrar med negativa erfarenheter från sin egen skolgång, föräldrar med kort utbildning och föräldrar som inte talar svenska.

”Föräldrar är intresserade av sina barns skolgång och de vill gärna engagera sig, men på sina egna villkor.” (Flising 1996, s. 76). Hon menar vidare att alla föräldrar på något sätt är involverade i ett pedagogiskt samarbete med skolan, men att föräldrarnas arbete många gånger är ett resultat av att han eller hon tror att det förväntas en viss aktivitet, såsom att förhöra läxor. För att föräldrarna ska bli medvetet involverade krävs att samarbetet mellan skolan och hemmet diskuteras och planeras tillsammans. ”Lyckas vi engagera föräldrarna kring en diskussion om målet för vårt samarbete har vi nått mycket långt, och det är just då som de börjar se sin egen roll i samarbetet.” (Lund 1989, s.102).

När det gäller samverkan mellan hem och skola i form av föräldramöte menar Lund (1989) att det "klassiska" föräldramötet inte är en bra form för annat än envägs kommunikation, dvs. information från skolan och lärarens håll. En orsak är att gruppen är för stor för att ovana talare ska våga yttra sig. Att bilda små diskussionsgrupper kan vara en lösning på detta problem. Att mötet äger rum i barnens klassrum, för med sig vissa tveksamheter. En nackdel är att föräldrarna sitter i sina barns bänkar och läraren befinner sig i sin invanda plats vid katedern/tavlan. Detta medför alltför ofta att maktfördelningen blir av karaktär lärare/elev istället för vuxenrelation som lärare/förälder.

Förutom föräldramötet är det enskilda samtalet, utvecklingssamtalet, ett tillfälle för lärare, förälder och helst även elev att träffas. Dessa ska anordnas minst två gånger per läsår och ska användas till att samtala om barnets sociala och kunskapsmässiga utveckling och lägga upp en arbetsplan för den kommande perioden. Det är viktigt att det är just detta som sker, så att detta specifika tillfälle inte används av skolan för att ge allmän information (Flising, 1996).

Att klargöra förväntningar

Skolans roll i barns fostran och utveckling står tydligt beskriven i styrdokumentet.

Skolan skall därvid vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen./.../Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll (Lpo 94/98 s.2).

Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvars-kännande människor och samhälls-medlemmar (Skollagen 1 kap, 2 §).

"På senare år har ansvarsfördelningen mellan hem och skola blivit allt otydligare." (Holmgren, Berglund & Riddez-Hansson, 1990). Vid det första mötet emellan känner de sig troligen osäkra på vad som kommer att hända och vilka förväntningar man har. Det är detta man bör ta reda på så att alla vet vilka regler och normer som gäller, samt vilka krav som finns (Nilsson & Waldemarsson, 1995). Intryck och uppfattningar av varandras personligheter från detta första möte sitter kvar länge även

om man skulle förändra sitt beteende. Alltså är förväntningarna på den egna rollen egentligen starkare i andras medvetanden, och det är således dessa som styr ens egen roll (a.a.). Det första föräldramötet påverkar starkt hur den kommande kontakten ska bli. Om man som lärare är ny för föräldrarna är det särskilt viktigt att detta sker så snart som möjligt på hösten eftersom ”syftet med det mötet är, dels att lära känna varandra, dels att få klart för sig vilka förväntningar man har på varandra”. (Westblad-Dicks, 2000 s.26).

Metod

Metodval

Vi utgår från en fenomenografisk forskningsansats, eftersom syftet är att kartlägga de olika förväntningar som finns i lärares och föräldrars uppfattningar om respektive roller.

Genom jämförelser av likheter och skillnader i de uttryckta uppfattningarna (utsagorna) strävar man efter att kategorisera utsagorna i kvalitativt (innehördsmissigt) skilda grupper (Uljens, 1989, s.12).

Dessa kallas beskrivningskategorier och har sitt ursprung i de intervjuer man gjort. När man har upptäckt beskrivningskategorier kan man sedan börja arbetet med att jämföra dessa.

I den fenomenografiska analysen uppmärksammas och analyseras dels vilken innebörd människan tillskriver en företeelse eller ett objekt (dvs. hur man erfar något), dels belyses hur olika aspekter av företeelsen eller av objektet (dvs. erfarenheterna) ifråga relateras till varandra (Alexandersson i Starrin & Svensson, 1994, s.117).

I en fenomenografisk studie behöver inte urvalsgruppen spegla populationen, då man är ute efter att beskriva variationerna i uppfattningar vad det gäller olika fenomen. Urvalsgruppen behöver ej heller bestå av många individer eftersom man inte är ute efter att ta reda på hur *många* som tycker en viss sak, utan *variationen* i uppfattningar kring ett fenomen (Marton och Booth, 2000).

Vårt urval.

Vi har genomfört intervjuer med tre föräldrar i åldrarna 30-40 år, vad de hade för förväntningar på sin egen och lärarens roll samt om man har diskuterat desamma. Vi har även genomfört liknande intervjuer med fem kvinnliga lärare i åldrarna 35-65 år om deras förväntningar på föräldrar, sin egen roll och hur man hanterar förväntningarna på varandra (se bilaga 1 och 2). Lärarnas yrkeserfarenhet ligger mellan 10 och 40 år. Vi hade intentioner att genomföra lika många intervjuer i de båda grupperna, men då det var svårt att i skolavslutningstider hitta föräldrar som kunde och ville ställa upp, blev dessa endast tre till antalet och endast med kvinnor. Intervjuerna har vi genomfört i tre kommuner i västra Sverige.

I urvalet av föräldrar hade vi kriteriet:

- att de hade barn i skolår ett. Det spelade ingen roll om det var första mötet med skolan eller huruvida det fanns tidigare erfarenheter.

Vi är medvetna om att vårt problemområde dyker upp redan i förskoleklass, men att vi valde föräldrar i just skolår ett, beror på att de egna erfarenheterna kan präglade vilka förväntningar som finns, och eftersom förskoleklass är relativt nytt har föräldrarna ingen egen eleverfarenhet av denna skolform.

I urvalet för lärare hade vi följande kriterier:

- att de är behöriga, men typen av lärarutbildning är oväsentlig.
- de ska ha erfarenhet av minst två klasser med elever i skolår ett, åldersblandade eller homogent.
- i arbetslaget bör finnas en förskoleklass. Detta så att det finns möjlighet för lärare och förskolelärare att ha en kommunikation vad det gäller exempelvis arbetsätt, barngrupp och föräldrar. Däremot bör förskoleklass och skolår ett inte arbeta helt integrerat utan ses som skilda verksamheter.

Vi skulle gärna ha genomfört intervjuer med både manliga och kvinnliga lärare, men eftersom det fortfarande är relativt ovanligt med manliga lärare i skolår 1 var detta inte möjligt då vi inte hittade någon. Det bästa hade varit att finna skolor där det inte finns förskoleklass över huvud taget, för att mötet med själva skolan skulle vara helt nytt och inte påverkats av tiden i förskoleklassen. Vi inser dock att dessa skolor är mycket svåra, om inte omöjliga att hitta, därför är det näst bästa alternativet att de inte arbetar helt integrerat. Här har vi genomfört fem intervjuer fördelat i samma tre kommuner.

Efter att vi genomfört alla intervjuer, som samtliga var med kvinnor, skrev vi ut dem och identifierade de uppfattningar som fanns. Utifrån dessa letade vi efter mönster och samband och gjorde fem beskrivningskategorier, grundade på huruvida informanterna diskuterat förväntningar eller inte. I analysen använde vi oss av våra beskrivningskategorier för att kunna göra jämförelser i likheter och skillnader, för att avslutningsvis knyta ihop hela resonemanget i en sammanfattande diskussion.

Reliabilitet och validitet

Vi tycker att reliabiliteten är stor, de frågor vi ställde under intervjuerna grundar sig i våra frågeställningar. Vi har fått svar på det vi ville – lärares och föräldrars förväntningar på sig själva och varandra inför och under skolår 1 samt kommunikationens betydelse för att tydliggöra och arbeta med dessa förväntningar. I diskussionen gör vi tydliga kopplingar mellan frågeställningarna och hur vi anser att vi besvarat dem. Vi har i möjligaste mån försökt vara åsiktsneutrala i intervjuerna och i analysen så att våra personliga uppfattningar och tidigare erfarenheter inte ska påverka. Vi har i intervjuerna ställt de frågor som vi hade och upplever att informanterna svarade uppriktigt och avslappnat, vilket vi tycker tyder på en vilja att svara så ärligt de kunnat och inte på ett så "rätt" sätt som möjligt. Vid de tillfällen då informanterna undrade hur vi menade med vissa frågor, förklarade vi mer noggrant. Vi upprepade ofta det de sagt för att bekräfta att vi uppfattat svaren så som de avsett och gett dem möjlighet att förtydliga det de sagt och menat. De svar vi fått av informanterna tycker vi ger en tydlig bild av vilka förväntningar de har på sig själva och den andre och resultatdelen och analysen bygger på de intervjuer vi genomfört och kopplingar vi gjort till relevant litteratur.

Validiteten anser vi också är stor. Att vi valde just en fenomenografisk forskningsansats beror på att syftet med den metoden, precis som med vår undersökning, är att kartlägga de uppfattningar som finns, inte hur många som tycker en viss sak.

Eftersom en fenomenografisk studie alltid härleder sina beskrivningar från ett tämligen litet antal personer som väljs ut från en särskild befolkningsgrupp /.../ kan kategorisystemet aldrig göra anspråk på att vara ett definitivt system (Marton & Booth, 2000 s.163).

Intervjuerna är gjorda med hjälp av en intervjuguide som är grundad i de frågeställningar och syfte vi har. I och med att vi har två olika grupper, föräldrar kontra lärare, har vi anpassat frågorna efter det men varit noggranna med att de är jämförbara. Exempelvis kan föräldrafrågan "Vad hade du för förväntningar på läraren ditt barn kom att få i ettan?" jämföras med lärarfrågan "Vad trodde du "ettaföräldrarna" hade för förväntningar på dig?". Vi upplever att informanterna varit intresserade av att ge oss en så tydlig bild som möjligt grundat på deras specifika erfarenheter. Eftersom vi spelat in samtliga intervjuer, är utskriftarna återgivna så noggrant som möjligt. Då vi granskat utsagorna har vi tagit ut de olika uppfattningarna som funnits för att sedan ordna dessa i

kategorier och analyserat dem med hjälp av litteratur. I slutet av undersökningen diskuterar vi de faktorer som kunnat påverka resultatet. För att få respons har vi bett personer i de olika grupperna granska och ge synpunkter på undersökningen och har då fått medhåll och igenkännande kommentarer.

Resultat och Analys

I det här avsnittet kommer vi att presentera de olika beskrivningskategorier vi kunnat göra, grundat på informanternas utsagor. Vilka dessa kategorier är framgår av underrubrikerna till de huvudrubriker vi använt oss av, och som i sin tur har sin grund i intervjuerna (bilaga 1 & 2). Vi har delat upp informanterna i delar som gäller förväntningar, och skriver då om lärare och föräldrar var för sig. När det gäller kommunikationen kring förväntningar har vi valt att göra en gemensam sammanställning. I avsnittet ryms även vår analys av resultatet vi fått fram.

Lärarnas förväntningar på sig själva

Sociala färdigheter

Hos samtliga lärare kan man se att de sociala färdigheterna värderas högre än de teoretiska kunskapsmässiga. ”Det har jag väl märkt genom åren att det är inte så farligt om de inte lär sig allting första året eller kan läsa eller det, utan det kommer. Det viktigaste är att de trivs!” (Lärare 3). En lärare uttrycker sig ännu tydligare när det gäller hur mycket tid hon lagt ner på de sociala färdigheterna, vad de gjort och att man vinner på att fokusera på detta i början.

Det har gett väldigt bra resultat att man tog den tiden, ja ända in i september så höll vi på med gruppen. Mycket samarbetsövningar och mycket lekar och man lekskrev, inte så mycket med bokstäver, utan det plockade jag in när de var mogna för det. /.../ Att börja direkt med att de skulle sitta still ett arbetspass och jobba. Det tror jag att jag skulle ha förlorat väldigt mycket på (Lärare 5).

Individen och gruppen

De främsta egenskaperna lärarna förväntar sig och vill få fram i gruppen, är att det ska finnas trivsel mellan barnen och att de ska uppleva att det är positivt och roligt att gå till skolan. De förväntar sig få in barnen i de gemensamma regler klassen har om hur man ska uppföra sig, att de ska ta hänsyn till varandra och kunna ta emot gemensamma instruktioner. De vill att barnen ska, kunna sitta still någorlunda, arbeta självständigt, räcka upp handen, vänta på sin tur – ibland under en längre tid – eller söka hjälp på annat håll. Det är också viktigt att barnen fungerar socialt även utanför klassrummet, som exempelvis på raster. Lika viktigt som det är att skapa en positiv gruppanda, är det att komma ihåg att alla barn är enskilda unika individer. Att bemöta dem också

individuellt är därför viktigt. Att man ser barnen och lyssnar på deras tankar och förväntningar gör att man bekräftar dem som människor.

Alla lärare vi intervjuat poängterar vikten av att få barnen självständiga och självgående i arbetet. De ser det som viktigt att kunna ge barnen uppgifter som är till individanpassade och samtidigt stimulerar till fortsatt lärande, nyfikenhet och kreativitet på ett lustfyllt sätt.

När eleverna inte sköter sina studier, får de ibland höra att de ska ta ansvar för sina aktiviteter i skolan. Den frustrerade läraren lägger över ansvar, utan att egentligen ha någon täckning för detta. Läraren är ansvarig i sitt arbete för att skapa intresse och motivation (Kihlbaum Larsson, & Vingren, 1995 s.7).

Alla lärare känner stort ansvar att det ska fungera för barnen i större grupper. Detta kan vara svårt att träna hemma i den lilla familjen.

Nu har man sitt eget rum och då behöver man inte ta hänsyn till syskonen så mycket, eller om man nu stänger dörren och gör som man vill./.../ i skolan måste man ta hänsyn till hela gruppen (Lärare 3).

Fostran

Lärarna anser däremot att en viss grunduppfostran, såsom bordsskick, borde vara hemmets skyldighet, men känner samtidigt att även denna kommit att hamna mer på deras ansvar. ”Gränsen mellan lärarens och föräldrarnas ansvar har blivit otydligare. Föräldrarna är osäkra inför läraren, och läraren är osäker inför föräldrarna.” (Holmgren, Berglund & Riddez-Hansson, 1990 s.7). För att det ska fungera för barnen tar lärarna vid där föräldrarna inte räcker till, men känner i hög grad att de har lagt större ansvar på och utvecklat högre förväntningar på sig själva än de borde. Som Lärare 4 uttrycker det när det gäller grunduppfostran:

Där kan man ju fråga vem som har det ansvaret. Det kan man ju undra. Den förra läroplanen där stod det ju då att skolan skall fostra, det gör det ju inte i den nya. Men på nåt sätt tycker jag att vi fostrade inte så mycket, om man tänker Lgr 80, som man gör nu. Nu tycker jag att vi fostrar barnen mycket mer och det är saker som man känner att 'det här borde de ha med sig hemifrån' eller 'det här borde de väl veta eller känna till'.

Och mycket riktigt kan man läsa i Lgr80:

Skolan skall fostra (s.16). /.../ Skolan kompletterar hemmets påverkan och fostran. *Huvudansvaret* (vår kursivering) vilar alltid på hemmet. I samarbete med hemmen har skolan ett medansvar för att barnen utvecklas till demokratiska och ansvarstagande människor. De vuxna i skolan skall stödja föräldrarna i deras uppgift att fostra. Skolan har å sin sida rätt att förvänta att föräldrarna stöder deras arbete (s.17).

I den nya läroplanen, Lpo94, är detta inte lika tydligt uttryckt då den är skriven ur ett mer tolkningsbart perspektiv. En av lärarna tar inte lika automatiskt över denna uppgift, utan försöker så mycket som möjligt påverka och engagera föräldrarna till att ta sitt ansvar.

Föräldrakontakt

När det gäller relationen till föräldrarna trycker samtliga lärare på att det är viktigt att ha en kommunikation som är rak, öppen och ärlig. Uppstår det misstag bör man reda ut dem direkt. En lärare uttrycker en stark förväntan på sig själv att kunna bemöta föräldrarna på ett bra sätt. Hon ger inte föräldrar sitt hemnummer längre på grund av:

När telefonen ringde hemma /.../ och man har huvudet fullt med nånting annat och du får en förälder på telefon som kanske är upprörd eller irriterad eller någonting annat och du ska kunna bemöta den föräldern på rätt sätt och det gör du kanske inte i den situationen du befinner dig just då (Lärare 4).

Under arbetstid är hon inställd på att ta emot samtal av sådan karaktär, vilket hon inte är i sitt hem. På sin arbetsplats har hon lättare att förhålla sig på ett professionellt sätt. Lärare 5 poängterar vikten av att lyssna aktivt innan man framför sin åsikt i frågan som diskuteras. "Vad man än tycker om en förälder så får man inte gå till motattack utan lyssnar och först när den har berättat klart säger 'Jag förstår precis vad du menar, men så här tänker jag.'" Detta underlättar relationen då båda parter kan förtydliga sina tankar och reda ut missuppfattningar direkt.

Information handlar om ett aktivt lyssnande, ett klagörande av hur vi sakligt sett har uppfattat någon annan. Vi upprepar endast vad vi hört den andre säga /.../ För den som pratar finns det möjlighet att bekräfta att vi uppfattat honom rätt eller berätta för oss vad han egentligen menade (Nilsson & Waldemarsson, 1995 s.63).

Föräldrarnas förväntningar på sig själva

Information och ansvar

Gemensamt för de tre föräldrar vi intervjuat är förväntningen att de ska hjälpa sina barn med läxorna. För att överhuvudtaget veta om att läxorna finns har de som vana att titta i skolväskan efter information, veckoblad och läxböcker. Ibland finns där även lappar som ska fyllas i och skickas tillbaka. En förälder poängterar att hon *tillsammans* med sitt barn kommer ihåg det som ska med till skolan så han redan nu börjar ta lite eget ansvar. En annan förälder ser det som sin uppgift att ge sitt barn en viss grunduppföstran, det ska inte skolan behöva göra.

Intresse för barnets skolgång

Alla föräldrar tycker det är viktigt att stötta sina barn och intressera sig för deras skolgång. Det blir synligt i att en förälder är noggrann med att lyssna på sitt barn och aktivt fråga vad som har hänt under dagen, men sätter även gränser, inga läxor under helgen. En annan följer gärna med på utflykter i den mån hon kan, uppstår problem tar hon initiativ till att träffa läraren för att reda ut det som hänt. Ytterligare en förälder har en lite annan roll i sitt barns skoldag i och med att hon arbetar på samma skola. Det gör att hon kan hålla sig informerad under dagen och direkt ta tag i problem som uppstår. Då hon befinner sig på skolan träffar hon dagligen sitt barns lärare och upplever sig ha en fungerande kommunikation även när det gäller information och påminnelser.

Lärarnas upplevda förväntningar från föräldrar

Klassrumsmiljö och lärande

Alla lärare vi pratat med upplever att föräldrarna har stora förväntningar, att olika föräldrar har olika förväntningar och att barnen ska lära sig massor. De hade däremot väldigt svårt att konkret säga vad dessa förväntningar innebar. De tror att föräldrarna främst förväntar sig att det ska vara ordning i klassrummet, lite som på deras egen tid. Från vissa föräldrar känns det som att just de teoretiska avsnitten, såsom läsning och skrivning, är de viktigaste i skolan. Men där har lärarna själva en annan uppfattning.

Att man som lärare i de mindre åldrarna hela tiden varvar kunskapssyner då med att kunskap är inte bara när man sitter i sin bänk, utan kunskap får man i skogen eller ute eller idrotten eller då man sjunger och har bild (Lärare 5).

När de (föräldrarna) har varit med i klassen och man har rätt ut konflikter då tar det sin tid. Och man har pratat om annat och man har haft högläsning och fruktstunder och så, då har de sagt att "nej, det har inte gjort nånting" /.../men man kan ju inte hålla på och läsa och skriva alla timmar i veckan, utan det andra är ju också jättenyttigt, att fungera som en social varelse (Lärare 2).

Social omsorg och kontakt

De förväntningar samtliga lärare tror föräldrarna har, när det gäller den sociala omsorgen, är att lärarna ska se deras barn, att barnen har roligt och trivs i skolan. Att läraren hjälper till att lösa konflikter och ser till att mobbing inte förekommer. De kan även uppleva en ökad förväntan då det gäller omsorgen om barnen och även ärenden av familjekaraktär. Att kräva att läraren ska förbereda barnen inför hämtning och lämning - vid vissa fall även skicka ut dem till parkeringen - kan upplevas som ett fall av ren bekvämlighet från föräldrarnas sida. De går samtidigt miste om en viktig del i den dagliga kontakten med de vuxna som är tillsammans med deras barn under dagen. Tar man som vana att titta in varje dag och samtala kort med personalen är det lättare att diskutera problem och information direkt, istället för bara via kontaktböcker och informationslappar i väskan. Ibland kan lärarna känna viss uppgivenhet när det gäller bristen på föräldrars engagemang i skolans vardag. "Ja jag vet inte vad det är men det verkar som de inte bryr sig, skolan är nån slags förvaringsplats." (Lärare 2).

Föräldrars förväntningar på läraren

Lärarens roll i barngruppen

Föräldrarna vi intervjuat förväntar sig att läraren ska lära barnen läsa och skriva. De tycker det är viktigt att läraren ha viss pondus för att kunna hålla ordning i klassen, att det ska vara ganska lugnt och tyst så att barnen har en bra miljö att arbeta i.

Det ska vara ordning i klassen och så där. Det pratade vi om senast igår då vi hade klassträff med barnen. Det är många föräldrar som uppskattar att de har det. Det här med att tänka på att man inte pratar i mun på varandra och så (Förälder 1).

Detta underlättas om läraren bedriver en konkret och tydlig undervisning och har individuella nivåanpassade arbetsuppgifter positivt samt har en positiv attityd som kan påverka barnen. "Den här fröken är ju alltid glad och det tror jag smittar av sig på gruppen. Det gör det positivare att arbeta." (Förälder 3). Föräldrarna anser att det är

läraren uppgift att förmedla till barnen hur man beter sig i grupp, det är viktigt för dem att deras barn trivs i gruppen, har roligt i skolan och att ingen mobbing förekommer. Att läraren tar sig tid och diskuterar med barnen tycker de är bra, precis som att ta tag i, reda ut konflikter och träna barnen på att så småningom klara detta själva. Är det större problem och konflikter som behöver redas ut eller diskuteras, förväntar föräldrarna sig att läraren så tidigt som möjligt tar kontakt med hemmet.

Utveckling och påverkan

En förälder uttrycker förväntan att läraren ska vilja få barnen att utvecklas, och en annan tycker det är viktigt att läraren hjälper barnen att ta eget ansvar, i början kan det behöva påminnas om saker som läxor, lappar och kläder. Hon säger: ”När man börjar skolan får man väl lära sig ta lite eget ansvar själv också, men man behöver ha lite hjälp på vägen.”(Förälder 2). Att läraren är öppen för nya förslag från barn och föräldrar, låter föräldrarna ta del av vad som händer i skolan genom till exempel veckobrev och att man välkomnar föräldrarna i skolan är också viktigt.

Grunder för förväntningar

En av föräldrarna tror att hennes förväntningar påverkas av att hon själv går lärarutbildning och har en annan inblick och förståelse för yrket. Annars tror hon att hon hade förväntat att det skulle vara som när hon själv gick i skolan. ”Jag menar, det man inte vet existerar, det kan man ju inte förvänta sig heller.”(Förälder 2).

Föräldrars upplevda förväntningar från läraren

Kommunikation mellan skola och hem

Föräldrarna upplever en förväntan från läraren att de ska kolla väskan, läsa kontaktboken, ta del av information. De upplever det också som en uppgift att hjälpa sina barn med läxorna och skicka tillbaka lappar och läxor i tid. ”Att det kommer med sånt som fröken ber om och att man kan hjälpa till när man kan, när man har tid” (Förälder 2). En förälder som har en daglig kontakt med och nära relation till sitt barns lärare tror att det förväntas lite mer av henne än andra föräldrar. Det är saker som att vara mer drivande i föräldragruppen, att hennes barn ska uppföra sig på ett visst sätt och vara lite förberedda på hur skolan fungerar.

I och med att man jobbar på skolan och har barn på samma ställe så tror jag lärarna har andra krav på en./.../ De ska liksom vara införstådda i regler och hur man gör läxor och allt det där. Det ska vara självklart för dem eftersom de har en mamma som jobbar där (Förälder 3).

Lärarnas förväntningar på föräldrar

Kommunikation mellan skola och hem

Samtliga lärare förväntar sig att föräldrarna varje dag ska titta i barnens väskor efter läxor, information från skolan, lappar som ska besvaras. De förväntar sig även att föräldrarna ställer upp, stöttar och hjälper sina barn, ser till att läxan blir gjord och kommer tillbaka i tid samt att idrottskläder eller matsäck kommer till rätt tillfälle. Det är också viktigt att lappar skickas tillbaka i tid, eftersom den efterfrågade informationen behövs för att underlätta planeringen vid utflykter, avslutningsfika och liknande. Några lärare uttrycker att det blivit en ökad slapphet när det gäller just detta. ”Jag vet inte vad det beror på. Ibland kan jag känna så här att, skolan är inte lika viktigt som den var förr, så kan jag känna ibland.” (Lärare 4).

Föräldrars intresse för barnets skolgång

Alla lärare förväntar sig att föräldrarna ställer upp på sina barn, och intresserar sig för deras skolgång. ”Att de försöker lägga sina egna skolupplevelser lite åt sidan, hur de än har varit och tänker att ’Nu är det mitt barn som ska börja skolan, vad spännande!’.” (Lärare 4). Att de diskuterar med barnen om skolan och genom en positiv inställning visar för barnen att skolan är viktig. ”För i den stund föräldrarna sitter vid matbordet och pratar nedsättande om läraren, kan det innebära att barnet har fått sanktion att inte sköta sig i skolan.” (Holmgren, Berglund, & Riddez-Hansson, 1990 s.12). Samtliga lärare förväntar sig att föräldrarna ska ta kontakt direkt med dem om det uppstått problem så man kan rätta till istället för att ta vägen om barnet och på så sätt påverka dess syn på skolan eller läraren.

En lärare uttrycker förväntningar om att föräldrarna läser mycket för och med barnet eftersom hon anser att tiden i skolan inte räcker. Hon tycker det är viktigt att föräldrarna ser till den sociala sidan hos barnen och värdesätter den. ”Att det inte bara är det här vad jag har tillverkat och att man ska visa upp någonting i böcker utan att man blir liksom en social person.” (Lärare 5).

Kommunikation kring förväntningar

Alla lärare och föräldrar vi träffat hade till en början svårt att definiera sina förväntningar och det tror vi kan bero på att man så sällan diskuterar det, särskilt inte med varandra. Lärare 1 uttrycker sig: ”Sen så är man inte så van kanske. Man behöver träna på sånt tror jag. Som det här som du sa nu med föräldrarna, jag har aldrig tänkt tanken.”

Förväntningar har inte diskuterats

Några informanter har inte diskuterat förväntningar, varken på sin egen eller på den andra partens roll. ”Det har vi faktiskt aldrig gjort, det är ju fel egentligen.” (Lärare 1). När vi tar upp detta ämne med lärarna, som aldrig diskuterat förväntningar, uttrycks en vilja hos dem att fortsättningsvis ta upp detta. ”Jag ska ta upp det här nu för jag ska träffa den här föräldragruppen till de nya ettorna, då ska jag faktiskt fråga dem, vad de har för förväntningar.” (Lärare 2). Även föräldrarna anser att gemensamma träffar är ett bra tillfälle och forum att diskutera frågor av denna art. ”Det kan man ju ta på ett föräldramöte, det var ett om 14 dar visst /.../ jag ska skriva upp på en lapp.” (Förälder 3). Istället blir det mest information från läraren och eventuella frågor från föräldrar får sina svar. Genom att redogöra för sina förväntningar tror de att det blir ett mer öppet och tillåtande klimat lärare och föräldrar emellan. Ofta behandlar föräldramöten och utvecklingssamtal information om praktiska göromål från skolan och lärarens håll och föräldrars eventuella frågor, men det tas inte tid till pedagogiska diskussioner, som exempelvis om vilka förväntningar som finns.

Nej, jag ska säga som till exempel på föräldramöten egentligen borde man ju ställa den frågan/.../Istället så berättar men vad man tänkte göra. Det har jag aldrig tänkt på men det var ju faktiskt ett bra tips. Det borde man ju fråga (Lärare 1).

Det känns riktigt roligt att vi som studenter kunnat väcka nya tankar hos en lärare som vi vet har stor erfarenhet av yrket, då hon jobbat i ca 40 år.

Vissa förväntningar har diskuterats

En förälder berättar att det under det första utvecklingssamtalet hade en stund avsatt till att diskutera förväntningar. Nu i efterhand inser hon att det faktiskt bara var hon som

fick delge sina förväntningar på läraren men inte tvärtom. ”Hon ville veta våra förväntningar på henne, men hon sa inte sina förväntningar på oss.” (Förälder 2).

Förväntningar har diskuterats tidigare, inte nu

Två av lärarna hade innan förskoleklassens intåg i skolan för ca 10 år sedan som vana att diskutera med föräldrarna. De lade upp det som ett slags spel, där föräldrarna fick ta ställning till olika påståenden, både av teoretisk och av praktisk karaktär. De skulle dela in dessa i grupper om viktiga eller mindre viktiga kunskaper. De kunskaper föräldrarna ansåg vara viktiga diskuterade man sedan för att reda ut vem som bar ansvaret för att barnen skulle tillgodogöra sig dessa, skolan eller hemmet.

Det där med att kunna floderna i Sverige eller kunna när Gustav VI dog, det var inte så viktigt kommer föräldrarna ändå fram till /.../utan det där allmänmänniska, det var ändå det viktigaste. Sen när de väl funderade på vem det är som har ansvaret för det, då kom de ju fram till att det är hemmet, så det var ju väldigt få saker som vi hade ansvar för i skolan (Lärare 4).

De lärare som faktiskt har diskuterat förväntningar får en nytändning eftersom de när de blickar tillbaka kommer ihåg hur detta påverkat samarbetet. ”Både mellan lärare och förälder och inom föräldragruppen blev det ett bättre diskussionsklimat i och med att de fick tänka till, ta ställning och lära känna varandra åsiktsmässigt” (Lärare 4).

Samtal utmärks också av att vi på en och samma gång använder dem både för att informera och skapa relationer. I och genom samtalet knyts band mellan de olika samtalsdeltagarna (Adelswärd Evaldsson & Reimers, 1997 s.13).

Förväntningar diskuteras alltid

En av lärarna diskuterar förväntningar med varje föräldragrupp i början av läsåret. Hon har berättat för föräldrarna vilka förväntningar hon har på dem och de har haft tillfälle att framföra sina på henne. Hon är förvånad över hur lite de uttrycker att de förväntar sig och önskar att de haft fler. De förväntningar som har uttalats handlar om tydlig information till hemmen och att barnen ska trivas i skolan.

Tyvärr så är det inte så många föräldrar som har några direkta förväntningar utan det är i så fall detta med veckoblad och jag vet någon gång har det varit någon som har sagt att den förväntade sig att vi höll koll på barnet så att det inte försvann från skolan och så (Lärare 5).

Hur påverkas samarbetet om förväntningar diskuteras?

Vid frågan om samarbetet och relationen mellan föräldrar och lärare skulle påverkas om man vet om varandras förväntningar får vi positiva svar. Samtliga lärare och föräldrar tror att relationen kan påverkas på så sätt att den blir annorlunda, mer öppen och positiv. ”Det blir nog en mer öppen relation mellan föräldrar och personal, istället för att man tror att hon tycker si eller så, eller man vågar kanske inte prata rätt ut.” (Förälder 3). Några informanter tar även upp att om man vet om varandras förväntningar så kan man lättare leva upp till de rimliga och förkasta de orimliga. Man minimerar samtidigt risken att reta sig på den andre och samarbetet på det sättet försvåras. Samtliga informanter tror att klimatet även inom föräldragruppen skulle påverkas på ett positivt sätt, då de får tänka, formulera och diskutera tillsammans och lära känna varandra åsiktsmässigt.

Diskussion

Vår första frågeställning handlade om att vi ville ta reda på och kartlägga vilka förväntningar lärare och föräldrar hade på sig själva och varandra inför och under skolår 1. Detta tycker vi att vi har lyckats få fram på ett tydligt sätt. Det har varit intressant att se att samtliga lärare poängterar de sociala färdigheterna framför de teoretiska så mycket som de har gjort. Särskilt intressant var det att en av lärarna så starkt uttrycker lekens betydelse för inläring och att hon hittat ett sätt att praktiskt jobba med den, tankar blir lätt bara tankar och inte förverkligade.

Den andra frågeställningen berörde kommunikationen kring förväntningar och dess betydelse för att skapa god relation och ett fungerande samarbete som gynnar barnet. Här har vi fått de mest intressanta bitarna i undersökningen, enligt vår mening. Vid intervjuerna med två av lärarna visade det sig att dessa aldrig tänkt tanken på att diskutera och ta del av varandras förväntningar, lärare och föräldrar emellan. Detta till trots att de har arbetat 25-40 år i skolan. Under intervjuerna fick de ny förståelse för vikten av dessa diskussioner och det känns riktigt kul att vi som studenter kunnat få dessa lärare att göra nya reflektioner och tillföra ny kunskap till deras tidigare erfarenheter.

Av två av lärarna fick vi ta del av ett tidigare upplägg, där de fått föräldrar att diskutera kunskap och ansvarsfördelning. Vi tror inte att de själva riktigt insett hur bra detta sätt kan vara, även om de är noga med att framhålla allt det positiva det förde med sig att ha klargjort sina förväntningar för varandra. Det var intressant att se ett sätt där man låter föräldrarna resonera om vad som är viktigt kunskap och vem som ansvarar för att barnen tillägnar sig den. Genom att använda sig av detta spel tror vi man kan komma ifrån det klassiska föräldramötet som Lund (1989) beskriver. Att dessa två lärare slutade med spelet och diskussionerna i samband med förskoleklassens inflyttande i skolan, skulle kunna bero på att man omedvetet lagt över detta moment på förskolläraren utan att ha diskuterat med denne. Även de fick en nytändning vad det gäller att diskutera förväntningarna och hoppas kunna ta upp detta arbete så snart som möjligt, gärna redan med nästa föräldragrupp. Vi anser att vi med denna undersökning fått minst fyra lärare att ta till sig nyttan av att diskutera förväntningar med föräldrar. Vi har även fått

föräldrarna att få en insikt om hur viktig en fungerande kommunikation är för att samarbetet med skolan ska fungera på bästa sätt.

Vi tror det skulle underlätta om det under föräldramötet finns avsatt tid där man kan diskutera förväntningar som finns. Det bästa hade varit att läraren tog som vana att föra in denna punkt på dagordningen och att föräldrarna i förväg fått möjlighet att fundera över detta ämne. Kanske skulle det vara lättare att bjuda in till diskussion om man hade befann sig i någon annan miljö än klassrummet då man har föräldramöten. Vi tror precis som Lund (1989) beskriver, att det i klassrummet finns en outtalad överenskommelse där läraren innehar en traditionell roll som ledare och föräldern tar plats i sitt barns bänk och intar mentaliteten av elev på nytt.

I vår inledning funderade vi över hur ansvarsfördelningen mellan lärare och förälder fördelade sig, att skolan gradvis kommit att ta över omsorgen om barnen. Denna upplevelse delar vi med de lärare vi intervjuat. Vid frågan om vilka förväntningar informanterna hade på sig själva fick vi se en markant skillnad mellan lärarna och föräldrarna. Lärarna förväntade mycket av sig själva, bland annat att ta vid där föräldrarna inte räcker till i den sociala omsorgen och uppfostran av sitt barn. Hos föräldrarna kunde vi se ett mycket tydligt samband mellan de upplevda förväntningarna från läraren och de förväntningar de hade på sig själva. De överensstämde på så sätt att föräldrarna förväntade av sig själva samma sak som de trodde att läraren förväntade sig av dem och inget mer. Detta kan i och för sig ha att göra med att de vid våra frågor kopplar samtalet till att gälla enbart skolan och inte förväntningarna på föräldrarollen som helhet.

Vi tror att resultatet hade blivit något annorlunda om vi kunnat genomföra intervjuer med män, både bland lärarna och bland föräldrarna. Troligtvis påverkade även barnets personliga egenskaper vilka förväntningar föräldrarna hade, dvs. att vi enbart intervjuade mammor till livliga pojkar. Kanske hade det blivit andra förväntningar om det varit pappor vi intervjuat, om barnet varit lugnare eller om det var en flicka. Hade vi kunna genomföra alla fem föräldrantervjuer som planerat hade vi haft fler svar att jämföra och vi kunde ha fått fler beskrivningskategorier. Att vi endast kunnat genomföra tre beror på att det var skolavslutningstider och föräldrar som föll inom urvalet var svåra att få tag i. Resultaten i föräldragruppen hade eventuellt blivit

annorlunda om vi i urvalet lagt till kriteriet att inte ha någon annan relation till skolan eller läraryrket än som enbart förälder.

I och med att området kommunikation kring förväntningar är så utforskat känns det roligt att vi med vår uppsats kunnat tillföra forskningen nya tankar och vi anser att mer forskning inom ämnet behövs. Vi har hos våra informanter tillfört ny kunskap och väckt nya tankar vad det gäller kommunikationens betydelse för att kunna tydliggöra förväntningar och på så sätt främja ett gott samarbete. Förhoppningsvis kan vår rapport även bidra till att fler lärare på andra skolor ser betydelsen av att ha en öppen och rak dialog, både med föräldrar och med kollegor, där man inte bara informerar varandra utan också diskuterar tankar, funderingar och förhoppningsvis även de förväntningar som finns.

I och med att vår uppsats handlat om förväntningar och kommunikation, har vi inte kunnat behandla de många uppslag till intressanta forskningsområden vi fått under våra samtal med informanterna. Särskilt intressant anser vi är lärarnas upplevelse att föräldrars intresse för skolan har minskat. Vi skulle med glädje ta del av en undersökning som behandlar ämnet, om det verkligen förhåller sig så och vad det kan ha sin orsak i? Skulle det inte förhålla sig så, hur har lärarna då fått dessa uppfattningar?

Referenser:

- Adelswärd, Viveka, Evaldsson, Ann-Carita, Reimers, Eva (1997) *Samtal mellan hem och skola*. Lund: Studentlitteratur
- Alexandersson, Mikael (1994): Den fenomenografiska forskningsansatsens fokus. I Starrin, Bengt & Svensson, Per-Gunnar (red.) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori* s.111-162 Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, Inga (2003): *Föräldrars möte med skolan*. Stockholm: Lärarhögskolan
- Ferm, Christer (1993): *Demokrati i praktiken*. Stockholm: Runa
- Flising, Lisbeth, Fredriksson, Gunilla, Lund, Kjell (1996): *Föräldrakontakt*. Stockholm: Informationsförlaget
- Holmgren, Lennart, Berglund, Anders, Riddez-Hansson, Gerd (1990): *Att vara lärare till föräldrars barn*. Almqvist & Wiksell
- Kihlbaum, Larsson, Arne, Vingren, Gunnar (1995): *Utvecklingssamtal i skolan*. Stockholm: Liber Utbildning
- Larson, Lars-Erik (1998): *Välkommen förälder*. Stockholm: Gothia
- Lund, Kjell, Nilsson, Nils-Erik (1989): *Mer än en kvart om året. 2:a uppl.* Stockholm: Almqvist & Wiksell
- Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo-94.* (1998): Stockholm: Utbildningsdepartementet/Fritzes.
- Läroplan för grundskolan. Allmän del : mål och riktlinjer, kursplaner, timplaner. Lgr 80* (1980) Stockholm: LiberLäromedel/Utbildningsförlag (Södertälje: Axling)
- Marton, Ference, Booth, Shirley (2000): *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Nilsson, Björn, Waldemarsson, Anna-Karin (1994): *Kommunikation – Samspel mellan människor 2: a uppl.* Lund: Studentlitteratur
- Nilsson, Björn, Waldemarsson, Anna-Karin (1995): *Kommunikation mellan människor*. Lund: Studentlitteratur
- Skollagen* (1985): Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Tallberg Broman, Ingegerd (1998): *Det är ändå jag som är pedagogen*. Malmö: Lärarhögskolan.
- Uljens, Michael (1989): *Fenomenografi – forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur
- Westblad-Dicks, Monica (2000): *Hantera livet i skolan!* Stockholm: Gothia

Bilaga 1

Intervjuguide till intervju med förälder

Allmänna Förväntningar inför skolår 1.

Vad hade du för förväntningar på ditt barns första skolår?

Vad skulle hända?

Vad skulle de göra?

Vad har de gjort?

Blev det annorlunda än vad du trott?

Positivt/negativt.

Förväntningar på läraren

Vad hade du för förväntningar på läraren ditt barn kom att få i ettan?

Hur har du fått den uppfattningen? Vad grundar du det på?

Infriades dina förväntningar på läraren?

Vad ansåg du om lärarens roll? ansvar?

Vad anser du nu är lärarens roll? ansvar?

(Om de har förändrats hur kommer det sig?)

Förväntningar på den egna rollen

Vad trodde du inför skolstarten att din roll skulle bli?

Vad trodde du läraren hade för förväntningar på dig?

Anser du att de var rimliga?

Enligt din uppfattning, hur har din roll varit?

Vad anser du varit ditt ansvar som förälder?

Bakgrund till förväntningarna

Har du och läraren tagit del av era respektive förväntningar på varandra?

Hur? Vems initiativ?

Skulle du ha velat att något varit annorlunda? Utveckla! Vad, varför?

Bilaga 2

Intervjuguide till intervju med lärare

Allmänna förväntningar

Vad har du för förväntningar inför en elevs första skolår?

Vad hade du planerat att göra? Gick det att fullfölja?

Blev det annorlunda än vad du trott?

Positivt/negativt.

Förväntningar på föräldern?

Vad hade du för förväntningar på föräldrarna till barnen som började ettan?

Hur har du fått de förväntningarna?

Infriades de?

Vad ansåg du om just dessa föräldrars roll? Ansvar?

Vad anser du nu om just dessa föräldrars roll? Ansvar?

(Om de har förändrats hur kommer det sig?)

Förväntningar på dig

Hur ser du på din roll som lärare till barn i skolår 1?

Vad trodde du "ettaföräldrarna" hade för förväntningar på dig?

Anser du att de var rimliga?

Enligt din uppfattning, hur har din roll varit?

Vad anser du varit ditt ansvar som lärare?

Bakgrund till förväntningarna

Har du och någon förälder tagit del av era respektive förväntningar på varandra?

Hur? Vems initiativ?

Skulle du ha velat att något varit annorlunda? Utveckla! Vad, varför?

Högskolan i Trollhättan / Uddevalla
Institutionen för Individ o Samhälle
Box 1236
462 28 Vänersborg
Tel 0521-26 40 00 Fax 0521-26 40 99
www.htu.se